

Pokonując interferencje – nauczanie sprawności pisania w początkujących grupach wschodniosłowiańskich

Streszczenie

Artykuł dotyczy problemu interferencji językowych w procesie nauczania języka polskiego jako obcego. W pierwszej części zostały pokrótce przedstawione typowe błędy, które popełniają wschodni Słowianie w swoich początkowych pracach pisemnych w języku polskim. W drugiej części ukazano przykłady ćwiczeń, które – towarzysząc nauczaniu pisania – mają służyć kształceniu sprawności językowej i przypomnieniu o różnicach między językiem nauczany a językiem ojczystym.

Nieodłącznym elementem procesu glottodydaktycznego jest zjawisko transferu, czyli przenoszenia wzorów z języka ojczystego na przyswajany język obcy. Efekty transferu bywają pozytywne (gdy przenoszona konstrukcja nie różni się od wymaganej formy) oraz negatywne, prowadzące do powstawania błędów (Polański 2003: 606), które – w nauczaniu języka polskiego w grupach wschodniosłowiańskich – są szczególnie liczne i trudne do wyeliminowania. Powtarzalność, a nawet natarczywość interferencji językowych ma jednak pewną zaletę, pozwalając przewidywać uchybienia studentów, odpowiednio dopasować liczbę ćwiczeń poświęconych poszczególnym tematom, a we wprowadzaniu kolejnych zagadnień nieustannie szukać okazji, by studenci mogli się wykazać znajomością form uprzednio omawianych¹.

¹ Znakomitą pomocą dla lektora uczącego wschodnich Słowian jest opracowany przez zespół wrocławski poradnik metodyczny: *Co warto wiedzieć* (Dąbrowska, Dobesz, Pasięka 2010) oraz artykuły zamieszczone w tomach serii *Kształcenie sprawności komunikacyjnej Polaków ze Wschodu*, w których jest omawiany

W poniższej pracy, która wynika z praktyki nauczania języka polskiego Ukraińców, którzy rozpoczynają przyswajanie języka polskiego, chciałbym przedstawić zestawienie najczęstszych interferencji, które zostały przeze mnie wyekscerpowane z pisemnych prac studentów, oraz ukazać przykłady ćwiczeń, które służą kształtowaniu sprawności pisania oraz ograniczaniu przejawów interferencji w pisemnych wypowiedziach początkujących studentów ze Wschodu.

1. Rodzaje interferencji

Nauczaniu pisania – rozumianego jako wdrażanie reguł redagowania i komponowania poszczególnych gatunków tekstu – nieustannie towarzyszy ćwiczenie oraz rozwijanie innych sprawności, a jakość samodzielnie napisanej pracy stanowi miarodajny wskaźnik stopnia opanowania języka. A. Seretny i E. Lipińska podkreślają:

Przede wszystkim to właśnie przy pomocy pisania kontroluje się wyniki w nauce języka docelowego, poziom kompetencji wszystkich sprawności i wiedzy językowej i nie ma testu ani egzaminu, który nie zawierałby części pisemnej. (Seretny, Lipińska 2005: 235)

Ocena zadań pisemnych stanowiących część egzaminu certyfikatowego z języka polskiego² obejmuje następujące komponenty:

1. Wykonanie zadania (treść, długość, forma, kompozycja)	____/8 p.
2. Poprawność gramatyczna	____/8 p.
3. Słownictwo	____/8 p.
4. Styl	____/8 p.
5. Ortografia i interpunkcja	____/8 p.

Przemożny wpływ rodzimego języka i rodzimej kultury przyczynia się do utraty punktów właściwie w każdej z wyróżnionych kategorii. Omówmy je pokrótce w odwrotnej kolejności, niż to jest przedstawione w powyższej tabelce.

W pracach początkujących studentów ze Wschodu wpływ języka ukraińskiego czy rosyjskiego uwidacznia się w błędach ortograficznych, wśród których

i problem interferencji językowych (Przechodzka 1993; Górecki, Stawska 1993; Guziuk 1995; Krucka 1995).

² Przedstawiona tabela jest zamieszczana w testach egzaminacyjnych, informując zdającego, które elementy wypowiedzi będą podlegać ocenie.

powtarza się użycie litery *e* zamiast *ie*, łączenie liter *sz*, *rz*, *ż*, *cz* z literą *i* zamiast *y*, niepoprawny zapis zakończenia *-ski* w słowach *niski*, *bliski*, *francuski*, ukr. *низький*, *близький*, *французький*, ros. *низкий*, *близкий*, *французский*, błędy w pisowni nazw własnych (*polak*, *Uniwersytet warszawski*) oraz łączna pisownia wyrażenia *na przykład* – ukr. *наприклад*, ros. *например*.

Do błędów nie tylko ortograficznych, ale także stylistycznych, które stanowią efekt ulegania wpływom rodzimej kultury, należy zaś niekonsekwentne używanie wielkiej litery ze względów grzecznościowych, co jest wymagane w odniesieniu do zaimków i określeń odnoszących się do adresata pisemnych wypowiedzi (listy, pozdrowienia, zaproszenia).

Znacznie poważniejsze są błędy leksykalne, które stanowią istotną barierę w komunikacji i utrudniają – czy nawet uniemożliwiają – zrozumienie intencji piszącego. Słowiańscy studenci, którzy rozpoczynają naukę języka polskiego, wpłatają w swoje wypowiedzi słowa, zwroty i wyrażenia z rodzimych języków, posługując się polskimi leksemami w obcym ich znaczeniu – np. w pierwszych opisach mieszkania pojawiają się następujące interferencje leksykalne:

żyć (ukr. жити, ros. жить)	ZAMIAST	mieszkać
krzesło (ukr. крісло, ros. кресло)		fotel
stół (ukr. стілець, ros. стул)		krzesło
dywan (ukr., ros. диван)		kanapa, sofa
lustro (ukr., ros. люстра)		żyrandol
światły (ukr. світлий, ros. светлый)		jasny
waza (ukr., ros. ваза)		wazon
korytarz (ukr. коридор)		przedpokój
sala (ukr. зал)		salon
krawat (ros. кровать)		łóżko

Nauczaniu języka polskiego w grupach wschodniosłowiańskich wręcz nieustannie towarzyszy eliminowanie interferencji gramatycznych, które są szczególnie liczne w początkowych pracach pisemnych – nie dość, że studenci popełniają błędy w tych konstrukcjach, których znajomością powinni się już wykazywać, to jeszcze – starając się opisać jak najwięcej szczegółów – dość beztrudnie potrafią kalkować zwroty i wyrażenia z ojczystego języka. Wraz ze wzrostem kompetencji językowej zauważalna staje się też większa ostrożność w dobieraniu leksemów oraz konstrukcji gramatycznych.

Interferencje gramatyczne – rodzaje i przykłady typowych błędów popełnianych przez Ukraińców uczących się języka polskiego (na poziomach od A1 do B1)	
Fleksja imienna	
1. Błędne formy mianownika zapożyczeń, które w języku polskim bądź innych językach słowiańskich kończą się na <i>-a</i> : <i>artyst</i> , <i>poet</i> , <i>dentyst</i> (<i>артист</i> , <i>поет</i> , <i>дантис</i>), co skutkuje ich niewłaściwą odmianą (<i>być u dentysta</i> , <i>być dentystem</i>). Tego typu błędy mogą się też wiązać z interferencyjną zmianą rodzaju: z męskiego na żeński: <i>ta adresa</i> (ця адреса), <i>ta problema</i> (ця проблема), <i>ta programa</i> (ця програма) bądź z żeńskiego na męski: <i>ten zup</i> (цей суп), <i>ten klas</i> (цей клас), <i>ten sal</i> (цей зал). Interferencje dotyczą także zapożyczeń zakończonych na spółgłoskę miękką, które w różnych językach odznaczają się podobną postacią leksykalną, lecz odmiennym rodzajem: <i>ta medal</i> (ця медаль), <i>ta cel</i> (ця ціль).	
2. Niewłaściwa postać zapożyczeń rodzaju nijakiego zakończonych na <i>-um</i> : <i>centr miasta</i> (центр міста), <i>blisko centra</i> (близько центра), odmiana rzeczowników rodz. nijakiego zakończonych na <i>-um</i> : <i>w centrumie</i> .	
3. Błędne formy mianownika tych rzeczowników, których temat w języku polskim bądź ukraińskim obejmuje głoskę <i>-e</i> : <i>swetr</i> (свєтр), <i>wiater</i> (вієтр).	
4. Problemy z <i>-e</i> ruchomym: <i>książka Jaceka</i> (книжка Яцека).	
5. Błędne formy dopełniacza lp. rzeczowników męskich nieżywothnych; niewłaściwa dystrybucja końcówek <i>-a</i> , <i>-u</i> : np. <i>tekst lista</i> (текст листа), <i>spod stoła</i> (з-під стола), <i>koniec świata</i> (кінець світу).	
6. Błędne formy celownika lp. rzeczowników męskich zakończonych na spółgłoskę; używanie końcówki <i>-u</i> zamiast <i>-owi</i> : <i>dać prezydentu</i> (дати президенту).	
7. Błędne formy biernika lp. zaimków, przymiotników i rzeczowników zakończonych na <i>-a</i> ; wprowadzanie końcówki <i>-u</i> : <i>przymierzyć tu biału sukienku</i> (поміряти цю білу сукню).	
8. Błędne formy narzędnika lp.; wprowadzenie końcówki <i>-om</i> zamiast <i>-em</i> : <i>pod stołom</i> (під столом), <i>z jabłkom</i> (з яблуком), wprowadzanie końcówki <i>-u</i> zamiast <i>-q</i> : <i>on jest częściu</i> (він є частиною).	
9. Błędne formy miejscownika lp. rzeczowników męskich twar-dotematowych: <i>w lesi</i> (в лісі), <i>na stoli</i> (на столі) i miękkotematowych: <i>w garaży</i> (в гаражі), <i>na poli</i> (на полі).	
10. Używanie form mianownika w funkcji wymaganego wołacza (pod wpływem języka rosyjskiego): <i>Droga Maria!</i> , <i>Drogi Wadym!</i>	
11. Błędne formy mianownika lm. rzeczowników miękkotematowych: <i>znajdują się fotografii</i> (знаходяться фотографії), <i>za groszy</i> (за гроші), <i>znani lekarzy</i> (відомі лікарі).	
12. Błędne formy mianownika lm. rzeczowników męskoosobowych: <i>artysty</i> (артисти), <i>Polaki</i> (поляки), oraz łączących się z nimi przymiotników, zaimków i liczebników.	
13. Błędne formy mianownika lm. zaimków dzierżawczych i przymiotników rodzaju niemęskoosobowego: <i>moi klucze</i> (мої ключі), <i>czerwoni ściany</i> (червоні стіни).	
14. Błędne formy dopełniacza lm. rzeczowników męskich miękkotematowych: <i>lekarzów</i> (лікарів), <i>hotelów</i> (готелів).	
15. Błędne formy celownika lm. rzeczowników, wprowadzanie końcówki <i>-am</i> : <i>pacjentam</i> (пацієнтам).	

16. Błędne formy biernika lm. rzeczowników niemęskoosobowych określających istoty żywe: <i>on ma trzech starszych siostr</i> (він має трьох старших сестер), <i>lubię kotów</i> (я люблю котів).
17. Błędne formy biernika lm. zaimków: <i>ono</i> i <i>one</i> (używanie form <i>go</i> , <i>ich</i> zamiast <i>je</i>): o mieszkaniu – <i>bardzo go lubię</i> , o przyjaciółkach – <i>znam ich dobrze</i> .
18. W stopniowaniu opisowym przymiotników i przysłówków błędy wynikające ze stosowania słów <i>duże</i> , <i>dużo</i> zamiast 'bardzo': <i>więcej</i> , <i>najwięcej inteligentny</i> (більш, найбільш інтелегентний).
Fleksja werbalna
1. Błędne formy czasu teraźniejszego – tworzenie form typu: <i>on śpiewaje</i> , <i>szukaje</i> , <i>rozmawiaje</i> – na wzór: <i>він співає</i> , <i>шукає</i> , <i>розмовляє</i> (oraz niektórych polskich czasowników I koniugacji: <i>daje</i> , <i>wstaje</i>); błędne formy 1. os. lp. i 3. os. lm. czasowników I i II koniugacji, w których nastąpił przegłos: <i>ja bierę</i> (я беру).
2. Stosowanie błędnych form czasu przeszłego – brak odpowiednich końcówek osobowych: <i>ja wziął</i> , <i>ty wziął</i> , (я взяв, ти взяв), używanie czasownikowych form z końcówką <i>-li</i> wraz z rzeczownikami rodz. niemęskoosobowego: <i>siostry starali się</i> .
3. Błędne formy trybu rozkazującego – stosowanie form: <i>chodź</i> , <i>zrobi</i> jako imperatywu 2. os. lp. (ходи, зроби) oraz wprowadzanie nieistniejących form: <i>napisz</i> (напиши).
4. Błędne posługiwanie się czasownikiem <i>zmóc</i> jako formy dokonanej od <i>móc</i> : <i>nie zmożłam zrobić</i> (я зробити не змогла), <i>zmożesz to zrobić</i> (ти зможеш зробити це).
5. Problemy z formami czasu przeszłego czasownika <i>jeść</i> , <i>paść</i> oraz ich wyrazów pokrewnych, pomijanie grup <i>dl</i> , <i>dt</i> : <i>oni jeli tort</i> (вони їли торт), <i>okulary upały</i> (окуляри впали).
6. Problemy z formą czasu przeszłego czasowników <i>bać</i> , <i>stać</i> : <i>bojał się</i> (він боявся), <i>stojął</i> (він стояв).
Składnia
1. Błędne używanie biernika po zaprzeczonych czasownikach: <i>nie zapomnij wziąć dokumenty</i> (не забудь взяти документи).
2. Nieużywanie czasownika posiłkowego <i>być</i> : <i>ona młodsza ode mnie</i> (вона молодша за мене), <i>przyroda tam piękna</i> (природа там гарна).
3. Nadużywanie konstrukcji z bezokolicznikiem: <i>poprosił mnie podać sól</i> (він попросив мене передати йому сіль).
4. Problemy ze składnią zdań dopełnieniowych ze spójnikiem <i>żeby</i> : <i>prosiłaś mnie, żeby opowiedziała(m) ci...</i>
5. Błędy w związkach rzędu: <i>ślucham muzykę</i> (я слухаю музику), <i>on pracuje lekarzem</i> (він працює лікарем), <i>ona mi się uśmiechnęła</i> (вона мені посміхнулася), <i>czekamy gości</i> (ми чекаємо гостей), <i>pomnik Mikołajowi Gogolowi</i> (пам'ятник Миколі Гоголю).
6. Liczne błędy w wyrażeniach przyimkowych: <i>chodzi na rzekę</i> (він ходить на ріку), <i>on chodzi w las po grzyby</i> (він ходить в ліс по гриби), <i>spoczątku</i> 'na początku' (спочатку), <i>z początku</i> 'od początku' (з початку), <i>z dzieciństwa</i> (з дитинства), nadużywanie przyimka <i>dla</i> : <i>pokój dla pracy</i> (кімната для роботи), <i>naczynia dla deseru</i> (посуда для десерта); w stopniowaniu przymiotników i przysłówków konstrukcje typu: <i>młodsza na pięć lat</i> (молодша на п'ять років).

7. Stosowanie konstrukcji składniowych: <i>jej pięć lat</i> (її п'ять років), <i>u mnie, u ciebie</i> (<i>nie ma</i>) w znaczeniu 'nie mam, masz': <i>u mnie nie ma braci</i> (у мене немає братів), używanie konstrukcji: <i>trzeba mi, potrzeba mi, potrzebno mi</i> , w znaczeniu 'muszę coś zrobić': <i>potrzebno mi znaleźć</i> (мені треба знайти), <i>jeden jednemu</i> (<i>drugiemu</i>) (один одному) w znaczeniu 'sobie, nawzajem'.
8. Stosowanie długich form zaimków osobowych po czasownikach: <i>napisz mnie</i> (напиши мені), <i>dziękuję tobie</i> (дякую тобі), <i>słuchasz jego</i> (слухаєш його).
9. Błędne użycie form czasownika w połączeniach z podmiotem w dopełniaczu: <i>dużo studentów kupili</i> (багато студентів купили).
10. Błędy w tworzeniu strony biernej (używanie narzędnika sprawcy): <i>portret wykonany Warholem</i> (виконаний Уорхолом портрет).
11. Problemy z odpowiednim użyciem czasowników: <i>stać, stać się, zostać: staliśmy bliskimi przyjaciółmi</i> (ми стали близькими друзями).
12. Błędy w szyku: <i>Czarne Morze</i> (Чорне море), <i>ty mi podobasz się</i> (ти мені подобаєшся).
13. Używanie zaimka <i>jaki</i> zamiast <i>który</i> : <i>Mieszkam z Pawłem, jaki jest moim przyjacielem</i> .
14. Używanie przyimka <i>za</i> w znaczeniu 'przez, w ciągu': <i>schudła za miesiąc</i> (схудла за місяць).
Słowotwórstwo
1. Błędne formy przysłówków: <i>ciekawo</i> (цікаво), <i>nowoczesno</i> (сучасно), <i>spokojno</i> (спокійно).
2. Stosowanie niewłaściwych prefiksów: <i>podzwonić</i> (подзвонити) jako 'zadzwonić', <i>wypowiedzieć</i> (відповісти) jako 'odpowiedzieć', <i>rozpowiedzieć</i> (розповісти) jako 'opowiedzieć', <i>wpaść</i> (впасти) jako 'upaść', <i>pomierzyć</i> (поміряти) jako 'przymierzyć'.
3. Dobór nieodpowiednich formantów słowotwórczych w przymiotnikach odrzeczownikowych: <i>dziecki pokój</i> (дитяча кімната), <i>telefonny numer</i> (телефонний номер), <i>koncertna sala</i> (концертний зал).
4. Brak odpowiednich oboczności w podstawach słowotwórczych: <i>moja przyjaciółka</i> (моя приятелька).

W zależności od stopnia kompetencji językowej i komunikacyjnej kalkowanie rodzimych struktur językowych przybiera różne formy – począwszy od sporadycznych błędów w doborze przyimków czy prefiksów, po przenoszenie na grunt języka polskiego całych struktur zdaniowych, które sprawiają, że pisemna praca studenta nie spełnia wymogów zadanej formy. W tekstach wschodnich Słowian do takich rażących uchybień, które nakazują odebrać punkty za wykonanie zadania, należy m.in. składanie życzeń i gratulacji poprzez konstrukcję: *pozdrawiać kogoś z czymś*, lub zastępowanie form *pan, pani, państwo* (w funkcji zaimków honoryfikatywnych) zaimkiem *wy*.

2. Przykłady ćwiczeń

Powtarzalność błędów popełnianych pod wpływem rodzimego języka słowiańskiego sprawia, że w nauczaniu pisania warto zwracać uwagę studentów na różnice pomiędzy obydwojma językami oraz sprawdzać znajomość omawianych zasad poprzez mniej lub bardziej rozbudowane pytania testowe, np.:

Dla kogo jest to zaproszenie? Proszę je przeczytać i uzupełnić odpowiednim zwrotem do adresata.

- a) Drodzy Przyjaciele!
- b) Szanowni Państwo!
- c) Szanowny Panie!
- d) Droga Kasiu!

Serdecznie Was zapraszam na otwarcie mojej wystawy fotografii: „Cztery pory roku”.
Otwarcie wystawy odbędzie się 21 marca, o godzinie 9.00 w Domu Kultury przy ulicy Zielonej 5. Bardzo liczę na Waszą obecność.

Andrzej Kowalski

Użyte w liście formy zaimków – stosowane przez innych Słowian jako forma oficjalnego zwrotu do adresata – pozwalają od razu wyeliminować ostatni wariant odpowiedzi, pozostawiając jednak nie całkiem oczywisty wybór pomiędzy pozostałymi możliwościami, których odrzucanie jest zarazem odstępstwem od reguł rodzimego języka.

Utrwalaniu właściwych form wobec adresata dobrze służą ćwiczenia polegające na dopisywaniu bądź to samych zwrotów, bądź fragmentów tekstów:

Proszę uzupełnić poniższe życzenia odpowiednim zwrotem do adresata.

Drogi Tomku!

Z okazji świąt Bożego Narodzenia życzę
..... dużo zdrowia, miłości
i spełnienia marzeń.
Ania

Szanowni Państwo!

Z okazji świąt Bożego Narodzenia życzę
..... dużo zdrowia, szczę-
ścia i sukcesów zawodowych.
Anna Kowalska

Luki, które należy uzupełnić, pozwalają zweryfikować stopień utrwalenia wymaganych form zaimków: *Życzę Ci* – *Życzę Tobie* oraz zwrotów do adresata: *Życzę Państwu* – *Życzę Wam*, a także sprawdzić znajomość reguł etykiety (zapis wielką literą).

Na kolejnych zaś etapach nauczania wymagane formy stanowią komponent zwrotów, którymi należy uzupełnić podany tekst:

Proszę uzupełnić poniższe zaproszenia odpowiednimi zwrotami:

<i>Droży Uczniowie!</i>	<i>Szanowna Pani Dyrektor!</i>
W imieniu klasy III c	W imieniu klasy III c
na szkolne przedstawienie, które odbędzie się w dniu 11.06.2014 r., o godzinie 9.00 w sali gimnastycznej naszego Liceum.	na szkolne przedstawienie, które odbędzie się w dniu 11.06.2014 r., o godzinie 9.00 w sali gimnastycznej naszego Liceum.
Mam nadzieję, że	Mam nadzieję, że
Ola Nowak uczenica klasy III c	Aleksandra Nowak Uczenica klasy III c

Poprawne wykonywanie tego typu zadań stanowi sygnał, że studenci są gotowi do tego, by samodzielnie napisać wymagany tekst (choć, niestety, nie może dawać gwarancji, że interwencje nie powrócą).

W preparowaniu dłuższych tekstów i wypełnianiu luk w tekście słowami z ramki warto zaś dobierać formy fleksyjne, które są częstym źródłem błędów, oraz leksemy, którym studenci niejednokrotnie przypisują błędne, lepiej utrwalone znaczenia z własnego języka. Na przykład przygotowując studentów do opisu mieszkania, można im zaproponować następujące ćwiczenie (w nawiasie przedstawiam błędy, które powtarzają się w pracach wschodnich Słowian):

Proszę uzupełnić tekst odpowiednimi słowami z ramki.

moje, je, go, wielkie, dużym, niebieski, zielono, zdjęcia, fotografii, przedpokój korytarz, kanapa, dywan, fotele, krzesła, żyję, mieszkam, spędzać, przeprowadzać

Moje mieszkanie

...**Moje**... mieszkanie nie jest (**dużym**), ale bardzo (**go**) lubię. Już od czterech lat (**żyję**) w nim razem z żoną, córką i dwoma kotami. Znajduje się w bloku, na czwartym piętrze i prowadzi do niego długi W mieszkaniu są trzy pokoje, kuchnia, łazienka i wąski (**korytarz**).

Najmniejszy pokój należy do córki – ściany są w nim pomalowane na (**niebieski**), bo to jest jej ulubiony kolor. Po lewej stronie od drzwi jest regał z książkami, a po prawej – stoi tapczan, nad którym wiszą (**fotografii**) jej największych idoli (nie wiem, dlaczego nie ma tam mojej).

Większy pokój należy do mnie i do żony. Na podłodze leży granatowy, a na nim stoi wielkie łóżko. Największy pokój to salon. Po lewej stronie stoi (**dywan**) – mój ulubiony mebel. Bardzo lubię odpoczywać w salonie – zwłaszcza gdy wracam z pracy i ledwo Na środku salonu jest stół, a przy nim są dwa miękkie..... (**krzesła**), na których często śpią nasze koty.

W kuchni jest lodówka, kuchenka oraz stół, przy którym stoją cztery Zawsze pamiętamy o tym, by razem jeść śniadania, obiady i kolacje.

Bardzo lubię (przeprowadzać) czas w moim mieszkaniu i nie chcę się nigdzie, choć żona i córka marzą o domu z ogrodem. Nie wiem, dlaczego tak chcą mieć, przecież w naszym mieszkaniu jest naprawdę przytulnie!

Dobór słownictwa w ramach stwarza ryzyko popełnienia licznych błędów stanowiących efekt interferencji, a luki łatwiejsze do uzupełnienia pozwalają zweryfikować trafność poprzednich wyborów, dzięki czemu studenci sami mogą dostrzec ewentualną omyłkę i przypomnieć sobie o różnicach językowych. Trudniejszym wariantem tego ćwiczenia, który może się pojawić na dalszym etapie przygotowań, jest uzupełnianie luk bez leksemów podanych w ramce.

3. Zakończenie

Zasada, że człowiek uczy się na błędach, nie omija też glottodydaktyki. Dotyczy ona zarówno studentów, których droga do opanowania języka prowadzi poprzez niezliczone pomyłki językowe, jak i samego lektora, który na podstawie błędów napotykanych w sprawdzanych pracach zyskuje wiedzę, jak profilować ćwiczenia uzupełniające, by w wypowiedziach pisemnych było jak najmniej interferencji (choć oczywiście ich wyeliminowanie nie jest jedynie kwestią dobieranych ćwiczeń, lecz systematycznej pracy oraz nieustannej praktyki językowej).

Bibliografia

- Dąbrowska A., Dobesz U., Pasięka M., 2010, *Co warto wiedzieć. Poradnik metodyczny dla nauczycieli języka polskiego jako obcego na Wschodzie*, Warszawa.
- Górecki M., Stawska M., 1993, *Błędy językowe charakterystyczne dla młodzieży polskiej ze Wschodu*, w: *Metody kształcenia językowego Polaków ze Wschodu*, red. J. Mazur, Lublin.
- Karczmarczyk B., Przechodzka G., 1995, *Różnice strukturalne między językiem polskim i rosyjskim a kształcenie sprawności komunikacyjnej (wybrane zagadnienia)*, w: *Kształcenie sprawności komunikacyjnej Polaków ze Wschodu*, red. J. Mazur, Lublin.

- Krucka B., 1995, *Rusycyzmy składniowe w języku Polaków ze Wschodu na tle polsko-rosyjskich kontrastów językowych*, w: *Kształcenie sprawności komunikacyjnej Polaków ze Wschodu*, red. J. Mazur, Lublin.
- Polański, K., 2003, hasło: *Transfer*, w: *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego*, red. K. Polański, Wrocław.
- Przechodzka G., 1993, *Z problematyki interferencji językowej w nauczaniu języka polskiego Polaków ze Wschodu*, w: *Metody kształcenia językowego Polaków ze Wschodu*, red. J. Mazur, Lublin.
- Seretny A, Lipińska E., 2005, *ABC metodyki nauczania języka polskiego jako obcego*, Kraków.

Summary

In this paper, the author discusses language interference, focusing not only on the categorisation of particular errors and their character but also on the general issue of how to eliminate interferences in oral as well as written utterances of the students from Eastern Europe who are just starting to learn Polish as a foreign language. The paper is divided into two parts. The first part presents typical errors made by the Eastern European students learning Polish as a foreign language. In the second part, the author presents the example tasks which – by creating an area for language interferences – allow to consolidate those rules of the Polish language, with which the students from Eastern Europe have most problems.

Słowa kluczowe: język polski jako obcy, interferencje językowe

Key words: Polish as a foreign language, language interferences